

Leeftacht

Proviand voor onderweg

PROGRAMMA SEIZOEN 2017-2018

...voor wie het allemaal wel gelooft...

KERKENTR MMEL

Nieuw programma 'Leeftocht' seizoen 2017-2018

Aan alle belangstellenden:

Weer een nieuw programma van Leeftocht en er valt veel te kiezen!

Wij hopen van harte, dat er ook nu weer onderwerpen bij zijn waarvan je zegt: "Daar wil ik bij zijn en/of aan mee doen en ik neem anderen mee!" Je vindt er ook interviews, je leest hoe leuk het is om mee te doen met Leeftocht!

Luther speelt ook dit seizoen nog een belangrijke rol vanwege het Lutherjaar; 500 jaar protestantisme, wel de moeite om bij stil te staan, zowel luchtig als diepgaand.

We kunnen:

- ons verdiepen in de Doornse levenskunst, zoeken naar een weg om te gaan, nadenken waarom "het kwaad goede mensen treft", elkaar ontmoeten bij de bron en met Luther aan tafel gaan.
- wandelen: de Kleaster-kuier in Friesland vanwege succes vorig jaar; nadenken over de zorg voor de schepping, over God in lied en gedicht
- elkaar ontmoeten rond "verlies en hoe nu verder", nagaan wat Islam, Bijbel en Koran ons te bieden hebben en kijken in het leven van een hulpverlener.
- engelen schilderen, bloemen schikken, mantra zingen en naar een film met diepgang kijken.
- gaan nadenken over "klaar met leven"
- aan bijbelstudie doen, nadenken over "Pasen, een tijd van inkeer" en Paulus een aantal keren ontmoeten.

De start van ons seizoen is op zondagmiddag 8 oktober om 15.00 uur in de Hoofdstraatkerk.

Kom naar voren, 500 jaar protestantisme!

Meer over de startmiddag lees je hiernaast op pagina 3. Opgeven is niet nodig.

Inhoudsopgave en agenda 'Leeftocht'

Op **pagina 23** vind je alle activiteiten overzichtelijk en op datum gerangschikt. Een inhoudsopgave en agenda in één. Gemakkelijk als je snel even wilt controleren wanneer een bepaalde activiteit staat gepland.

Ken je geïnteresseerden die dit programma niet (hebben) ontvangen maar ook graag willen mee doen? Iedereen is van harte welkom! In de kerkgebouwen en bij het kerkelijk bureau (Stoekeplein 4) ligt dit programma om mee te nemen. Op de website leeftocht.pknhoogeveen.nl is het programma te vinden.

AANMELDEN vóór 24 september, bij voorkeur via de website, maar het kan ook met het formulier dat is opgenomen in deze uitgave. Je leest er meer over op **pagina 21**. De werkgroep Leeftocht Hoogeveen wenst iedereen een inspirerend seizoen. We ontmoeten je graag op één of meer van onze bijeenkomsten en neem gerust een belangstellende mee!

Namens de werkgroep Gemeentetoerusting,

Henk Alberts

Leeftocht
Proviand voor onderweg

01 Kom naar voren! 500 jaar protestantisme

Datum en tijd: zondag 8 oktober om 15.00 uur
Plaats: Hoofdstraatkerk
Contactpersoon: Akke Bouwhuis, telefoon : (0528) 275659
e-mail: wouterenakke@home.nl

Verhalenverteller Kees Posthumus en accordeonist Juul Beerda presenteren bekende en minder bekende voorlieden van de Reformatie in een afwisselende, muzikale voorstelling.

In tekst en beeld, begeleid door de klanken van een accordeon, komen de historische personen tot leven.

Historisch verantwoord gaat hier spannend samen met een actuele spits. Denk aan: Maarten Luther, Catharina van Bora (echtgenote van Maarten Luther), Jan de Bakker uit Woerden, de Duitse vorst Philipp von Hessen, de gastvrije Menso Alting en de Bijbelgetrouwe Calvin.

Nieuwsgierig geworden?

Kom op zondag 8 oktober naar de Hoofdstraatkerk.

Breng familie en vrienden mee!

De toegang is vrij, wel wordt er een collecte gehouden voor het bestrijden van de onkosten.

*“De duivel is een treurige, zure geest,
die het niet kan verdragen dat
een hart vrolijk en gerust is in God”.*

Maarten Luther

02 Een weg om te gaan, over God en je eigen leven

Gespreksleider: ds. Hetty Boersma
Data en tijd: woensdag 4 oktober, 18 oktober,
1 november, 22 november, 29 november,
13 december van 19.30 tot 21.30 uur.
Plaats: Oosterkerk
Contactpersoon: mevr. B.G. Bosman - te Winkel, tel. (0528)
273052 e-mail: betty_bosman@hotmail.com

Het leven is meer dan hebben en houden. Maar hoe is het meer? En waar kan ik het vinden? Hebben God of Jezus daarmee te maken? Op welke manier?

Ds. Boersma:

“Een weg om te gaan” is een serie van zes ontmoetingen waaraan je als vaste groep deelneemt. In gesprek, (bijbel) lezing, stilte en gebed gaat het er niet om hoe ‘het’ geloof in

elkaar zit. We discussiëren evenmin over Jezus, de Bijbel of theologische kwesties. Nee, het concrete leven van alledag staat centraal: drukte en rust, falen en geluk, verwondering en ontredde, momenten dat je struikelde, viel, én de momenten dat je je opgetild voelde.

Waar in dat alles was God aan het werk? We lezen teksten uit Bijbel en traditie, zingen een eenvoudig lied en luisteren naar onszelf, elkaar, de stilte en God. Zo gaan we op zoek naar Zijn aanwezigheid in ons eigen bestaan.

De thema's die aan bod komen zijn: genade, verlangen, overgave, vrucht dragen, volharden, liefhebben. We maken onder meer gebruik van het materiaal van de Protestantse Kerk van Nederland ‘Weg van leven’.

Vertrouwen

‘Een weg om te gaan’ is bedoeld voor iedereen die op zoek is naar (geloofs)verdieping. Spreken of zwijgen? Je bent vrij! Maar dat wat je vertelt, blijft vertrouwelijk, dus binnenskamers. We komen er in de supermarkt niet op terug en praten er ook niet met andere mensen over.

*“Het leven kan alleen achterwaarts
begrepen worden, maar het moet
voorwaarts worden geleefd”.*

Sören Kierkegaard, Deens filosoof, 1813-1855

03 Het evangelie van het Koninkrijk

Gespreksleider: ds. Bert Rooze
Datum: dinsdag 10 oktober, 14 november,
12 december, 9 januari, 13 februari,
13 maart
Aanvangstijd: 19.30 uur
Plaats: Herman Bavinckhuis
Contactpersoon: Akke Bouwhuis tel. (0528) 275659
e-mail: wouterenakke@home.nl

Het valt niet mee om de inhoud van een heel Bijbelboek in één woord te typeren of het een passende titel mee te geven. Als het om het evangelie naar Mattheüs gaat, hebben we echter geluk, want de evangelist reikt ons zelf die titel aan, en wel in hoofdstuk 24 vers 14. Het is 'het evangelie van het koninkrijk'.

Wie in dat koninkrijk de koning is, valt niet moeilijk te raden. Centraal staat dan ook de vraag 'wie is Jezus?' Op vier cruciale punten (Matt. 3: 17; 16:16; 17:5; 27:54) krijgen we het antwoord op die vraag te horen: Jezus is de Zoon van God. Het zijn volgens ds. Rooze de vier scharnierpunten waaraan heel dit evangelie is opgehangen.

We gaan het met elkaar lezen in het komende seizoen (wie weet, seizoenen? - want er is heel veel over te vertellen). Daarbij letten we niet alleen op de inhoud, maar ook op

de vorm. Die vorm kan ons dan weer helpen om de inhoud beter te verstaan. Hier zij alvast onthuld dat het evangelie naar Mattheüs een wondermooi, zorgvuldig gecomponeerd bouwwerk is.

*"Gij kunt de lamp slechts in haar eigen licht zien;
evenzo kunt gij de Bijbel alleen uit hemzelve begrijpen".*

Friedrich Rückert Duits dichter 1788-1866

04 Doornse levenskunst, mooi, goed en waarachtig leven

Gespreksleider: ds. Henk Linde
Data en tijd: donderdag 12 oktober, 9 november en
30 november om 20.00 uur.
Plaats: Oosterkerk
Contactpersoon: Henk ter Veen, tel. (0528) 236063
e-mail: henkterveen@planet.nl

In het boekje 'Doornse Catechismus' heeft een aantal jonge theologen het goede van de catechismus gebruikt om na te denken over geloof en leven. De meest belangrijke vragen komen erin aan de orde.

Het boekje 'Doornse levenskunst' is een goed vervolg op dit boekje. De behandeling van dit boekje staat op zichzelf. Zestien dominees putten uit de christelijke traditie om antwoord te vinden op de vraag hoe wij kunnen leven met God, met onszelf en met de ander. Het christelijk denken kent een positieve kijk op de vormgeving van het leven. Dat God mij het leven heeft geschonken en, meer nog, dat Hij mijn onvolmaakte leven in ruimhartige liefde aanvaardt, vraagt om een dankbare reactie.

Waarom een boekje over christelijke levenskunst?

'Omdat de Bijbel en de christelijke traditie schatkamers zijn vol levenskunstige aanzetten en oriëntaties' (in Woord vooraf).

Ds. Linde:

"In drie avonden, in overleg met elkaar, kunnen we een aantal hoofdstukken uit dit boekje bespreken. We hopen elkaar te inspireren en samen te ontdekken wat ons beweegt. En bewegen is een richting gaan: vol hoop en inzet".

Van harte welkom!

"Te leven is een gunst, te weten hoe is een kunst"

Toon Hermans

05 Als het kwaad goede mensen treft

Inleider: dr. Cees Huisman
 Datum en tijd: dinsdag 17 oktober om 20.00 uur
 Plaats: Oosterkerk
 Contactpersoon: Henk ter Veen, tel. (0528) 236063
 e-mail: henkterveen@planet.nl

Dat is de titel van bestseller uit de jaren tachtig van de vorige eeuw van de Amerikaanse rabbijn Harold Kushner. De wijze waarop hij de vraag probeerde te beantwoorden trok veel aandacht en vond zowel instemming als afwijzing.

Ruim dertig jaar later blijft de vraag resoneren: hoe kan het toch, dat er zoveel leed en ellende in de wereld is, wanneer er een goede en liefdevolle God bestaat?
 Na Kushner zijn er vele andere publicaties verschenen over dit thema, maar de vraag blijft of er een bevredigend antwoord gegeven is of zelfs mogelijk is. Misschien is het zinvol om de vraag zelf eerst eens kritisch tegen het licht te houden.
 Aan de hand van enkele 'moderne' theologen als Paul Tillich, Jürgen Moltmann, John D. Caputo en Gianni Vattimo wil ds. Huisman een mogelijke (uit)weg verkennen, waarbij het er niet meer zozeer om gaat de vraag te beantwoorden, als wel de geldigheid van de vraag zelf 'im Frage' te stellen. Ook het Godsbeeld, waaruit de vraag voortkomt, zal ter discussie komen te staan.

Dr. Huisman:

"Ik wil je met een lezing inleiden in deze (theologische) problematiek. Na ieder inleidend gedeelte wil ik één of meer gespreksvragen of stellingen aanreiken, waarover we met elkaar in gesprek gaan (methode van het Joodse leerhuis en 'mijn' Tafelgesprekken in Meppel)".

Dr. Cees Huisman is predikant van de Protestantse Gemeente te Meppel

"God's job is not to make sick people healthy. That's the doctor's job. God's job is to make sick people brave."

Harold S. Kushner, *Conquering Fear: Living Boldly in an Uncertain World*

06 Bijbellezen op de morgen

Inleider: ds. Arend Linde
 Data: woensdag 18 oktober, 15 november,
 13 december, 10 januari, 7 februari en
 7 maart
 Tijd: 9.30 tot 11.00 uur
 Plaats: Vredehorst
 Contactpersoon: Jaap de Jonge, tel. (0528) 266690
 e-mail: jac-de.jonge@home.nl

We lezen met elkaar uit het evangelie naar Mattheüs. We kijken naar de achtergronden van de teksten en naar de actualiteit ervan. De teksten wilden de lezers van toen iets vertellen. En

ze hebben ook ons iets te zeggen. Het is ook boeiend om in de gesprekken erover te merken dat iedereen zijn of haar eigen gedachten en gevoelens bij een tekst heeft.

We willen in het seizoen 2017 – 2018 verder gaan met dit evangelie. Het gaat niet om de hoeveelheid teksten die we lezen, maar om wat er gebeurt als we ze proberen te begrijpen en op ons laten inwerken.

Samenkomen rond een Bijbeltekst, daar begint het kerk-zijn mee. De verhalen en bijbelteksten mogen niet verloren gaan uit ons geheugen. Ze zijn een dragende grond van de kerk, van ons leven en ook van onze geschiedenis en cultuur.

Iedereen is van harte welkom om deel te nemen aan het 'Bijbellezen op de morgen'! Je kunt ook altijd een keer komen om te kijken en luisteren of het iets voor je is!

"Ik ken heel veel christenen die hun bijbel nooit inzien, al is dat dan ook het enige middel om christen te blijven".

Multatuli

07 Kleaster-kuier (Kloosterwandeling) in Jorwert

Begeleider: vrijwilliger van Nijkleaster
Datum en vertrektijd: donderdag 19 oktober vertrek 07.45 uur
Vertrekplaats: Goede Herderkerk
Adres Nijkleaster: Sluytermanwei 4 9023 AB Jorwert
Kosten: € 15,- per persoon inclusief benzinegeld
Contactpersoon: Klara Strijker tel. (0528) 268637
e-mail: jaapenklara@gmail.com

Wegens groot succes vorig jaar, hebben wij wederom de kloosterwandeling opgenomen. Nijkleaster staat voor rust, bezinning, op adem komen. Een nieuw klooster in Jorwert (Fryslân) verbonden aan een protestantse plaatselijke gemeente. Een bijzondere plek, waar mensen zich in alle rust kunnen terugtrekken. Een adempauze, stille tijd. Tegelijkertijd is het een plaats waar mensen elkaar ontmoeten in liturgie en gesprek, stilte en wandeling, plezier en recreatie. Nijkleaster zoekt naar nieuwe wegen voor het evangelie, voor zingeving, voor mensen en hun vragen over het leven. Op het Friese platteland wordt door en met gasten gezocht naar persoonlijke, kerkelijke en maatschappelijke vernieuwing.

De Kleaster-kuier is geen gewone wandeling. De wandeling is opgebouwd uit drie delen: stilte, bezinning en verbinding. Een

deel van de wandeling doen we zwijgend. Het startpunt is de kerk van Jorwert, waar we beginnen met een ochtendgebed (eenvoudige dienst met lezingen, gebed, stilte en enkele liederen). De wandeling duurt tussen de 60 en 90 minuten over verharde en onverharde wegen. We adviseren om goede wandelschoenen, zo nodig regenkleding en een lunch voor jezelf mee te nemen. Koffie en thee krijgen we in Jorwert.

Er is plek voor 25 deelnemers. We verzamelen bij de Goede Herderkerk om 07.45 uur en rijden met eigen vervoer naar Jorwert waar we om 9.30 uur in de kerk verwacht worden. Het programma is rond 13.00 uur afgelopen, daarna rijden we weer naar Hoogeveen.

Bij aanmelding graag aangeven of u over een auto beschikt en hoeveel mensen met u mee kunnen rijden.

Meer informatie vind je op de site: www.nijkleaster.frl

*“Waar rust is en bezinning,
daar is geen bezorgdheid en geen ronddwalen”*
Franciscus van Assisi

08 Ontmoeting bij de Bron Lezing / vertelling naar Johannes 4: 1 - 42

Inleider: priester Kees Maas
Datum en tijd: donderdag 26 oktober om 14.00 uur
Plaats: Goede Herderkerk
Contactpersoon: Gerda Zomer tel. (0528) 263483 e-mail:
leeftochthoogeveenzomer@hotmail.com

Dankbaar en verheugd zijn wij dat, ondanks zijn leeftijd, priester Kees Maas nogmaals een lezing/vertelling komt geven in Hoogeveen. In seizoen 2013/2014 maakte hij ons deelgenoot van zijn passie voor ‘de Emmaüsgangers’. Dit jaar laat hij zijn licht schijnen op een diep rakend verhaal: ‘Ontmoeting bij de Bron’.

Kees Maas vertelt:

“Er zijn van die verhalen in het evangelie, die een diepe indruk op mij maken. Eén ervan is de ontmoeting van Jezus met de Samaritaanse vrouw bij de bron in het Johannes-evangelie 4: 1-42. Wat mij bijzonder boeit is de wijze waarop Hij, een jood, met deze vreemde Samaritaanse vrouw omgaat. Ik noem dat graag “grensoverschrijdend”. In zijn contact met haar laat hij zien, dat het hem gaat om de persoon van deze vrouw, om haar heil en geluk. Hij is daarvoor bereid om over vooroordelen en grenzen, die er in die tijd wel degelijk waren, heen te stappen. Het is een schitterend voorbeeld van wat een ontmoeting tussen twee

mensen kan inhouden. Verrassend en ontwapenend. Hij geeft ons daarmee een inspirerend voorbeeld, hoe wij in deze tijd van discriminatie en uitsluiting, met ‘vreemde’ mensen kunnen omgaan. Aan de hand van ruim zestig prachtige afbeeldingen wil ik je graag meenemen in dit verhaal. Het houdt ons een spiegel voor over de manier waarop wij met mensen omgaan en hoe wij er anders mee kunnen omgaan.”

Kees Maas is erg enthousiast over dit onderwerp en wil dat enthousiasme graag met ons delen in een presentatie van twee keer drie kwartier. Wellicht deel je na afloop zijn enthousiasme!

Kees Maas (1938) is katholiek priester sinds 1963. Hij is 10 jaar missionaris geweest in Indonesië, Flores. Daarna vele jaren verbonden aan (Marriage) Encounter; weekenden voor echtparen, jongeren, alleenstaanden. Hij heeft een bestuursfunctie binnen zijn congregatie Societas Verbi Divini (SVD) = Gezelschap van het Goddelijk Woord).
www.svdneb.nl | www.encounter.nl

*“Wijsheid is een bron: hoe meer men eruit drinkt,
hoe meer en krachtiger ze opborrelt”.*
Angelus Silesius, Duits priester en Geneesheer, 1624-1677

09 Met LUTHER aan tafel

Acteur: dhr. Gerrit Olijve
Datum en tijd: maandag 30 oktober om 18.00 uur
Plaats: Vredehorst
Kosten: € 10.- exclusief drankjes
Contactpersoon: Tineke Kombrink, tel. (0528) 271441
e-mail: kombrink.t@kpnmail.nl

Je kunt op het aanmeldingsformulier aangeven of je ook mee wilt helpen koken.

Op 31 oktober 2017 is het 500 jaar geleden dat Maarten Luther zijn 95 stellingen aan de deur van de kerk in Wittenberg spijkerde. Het is dan dus de 500ste verjaardag van de reformatie en die willen wij in ons Leeftocht programma niet ongemerkt voorbij laten gaan.

Luther was een fascinerende man en heeft een belangrijke rol gespeeld in het protestantisme. In het vorige seizoen hebben we ons hier al enkele avonden in verdiept. Luther was theologisch en politiek een zwaargewicht, taalvirtuoos als schrijver, groot polemist, en daarnaast ook een groot causeur aan tafel. Hij woonde samen met zijn vrouw Katharina van Bora, hun vijf kinderen, andere familieleden, mensen die voor hem werkten en een aantal studenten in een groot huis. Dit aantal lag tussen de 35 en 50 mensen. Dat betekende dus ook altijd een groot gezelschap rond de tafel in Wittenberg. Vrienden, burenen, medetheologen en studenten aten bijna dagelijks mee in de refter. En tijdens deze maaltijden hield Luther vaak een 'Tischrede', tafelpraat.

In ons 'Leeftocht programma' willen we dit dunnetjes overdoen, je wordt uitgenodigd voor een middeleeuwse maaltijd. We hebben daarvoor een paar lievelingsgerechten van Luther achterhaald. Die dienen we op met maatschappijkritische en soms ook uitgesproken grappige uitspraken van hem. Er komt dus zowel stoffelijk als geestelijk voedsel op tafel.

Gerrit Olijve is lid van de theatersportgroep 'de Klaproos' in Hoogeveen. Theatersport is een vorm van improvisatietoneel, waarin het publiek bijvoorbeeld situaties en emoties inbrengt. Tijdens de maaltijd zal Gerrit vertellen over Luther, maar ... misschien komt Luther ook zelf aan tafel.

*"Nooit gaat het bidden of schrijven me beter af dan wanneer ik kwaad ben.
Woede verfrist mijn hele wezen, scherpt mijn geest en weerhoudt mij ervan te dwalen".*
Maarten Luther

Burgersoep

In Luthers tijd soms voor 400 personen.

<i>Ingrediënten voor 10-15 personen</i>	300 g venkel
500 g spelt	300 g prei
300 g winterpeen	300 g kleine bruine bonen
300 g pastinaken	300 g uien
300 g knolselderij	3 tenen knoflook
300 g groene kool	Zout, peper, kruiden naar smaak

- Week de spelt een nacht in ruim water en kook de spelt de volgende dag in het weekwater gaar.
- Groenten in dobbelsteentjes of plakjes snijden.
- 3 liter water aan de kook brengen.
- De groenten volgens de kooktijd toevoegen.
- Kort voor het serveren de gekookte spelt toevoegen.

Ook lekker met soepballetjes.
Serveren met brood.

Hertenragout

Das Luther-Melanchton Kochbuch

<i>Ingrediënten voor 10 personen</i>	50 g bospeen,
200 g dobbelsteentjes rookspek	50 g knolselderij
1 kg hertenvlees in 3 cm grote stukjes	1/4 l slagroom
gesneden	1/4 l (wild) bouillon
500 g bospaddenstoelen in plakjes	1 laurierblad, 2 kruidnagels,
3 sjalotjes, gehakt	1 theelepel gedroogde vossenbessen
50 g peterseliewortel,	

- Spek uitbakken.
- In het vet het hertenvlees aanbraden.
- Vlees uit het vet halen en apart zetten.
- Bospaddenstoelen samen met de sjalotjes en de overige groenten in het vet aanbraden.
- Blussen met room en bouillon.
- Vlees en kruiden toevoegen en op een laag pitje sudderen tot alles gaar is.

Serveren in pasteibakjes of met rijst en brood.
Geen hert in voorraad? Het lukt ook met rundvlees!

Prof. dr. Wouter Slob:

‘De vraag naar het bestaan van God ligt achter mij’

Toen prof. dr. Wouter Slob nog op de middelbare school zat, wist hij het zeker: God kon niet bestaan. ‘Niemand kan Hem immers zien of aanraken, dus was het voor mij duidelijk. Ik was er dan ook helemaal klaar mee. Eigenlijk was dat de reden dat ik theologie ging studeren. Zuiver uit wetenschappelijk oogpunt. Maar mijn visie is uiteindelijk flink veranderd.’

Die visie valt samen te vatten onder de noemer liberaal christendom. Samen met enkele collega-predikanten schreef Wouter daar een boek over dat in 2016 verscheen. ‘De onderliggende drijfveer was om de relevantie van het christelijk geloof in onze eigen tijd te verduidelijken. Daarin spelen de klassieke vraag naar het bestaan van God en de rol van de Bijbel een belangrijke rol.’

Waarheidsclaims van het theïsme

‘De betekenisvolheid van het christelijk geloof hangt niet af van de vraag of God wel of niet bestaat’, vindt de predikant uit Zuidlaren. ‘Wij overzien dat niet. Het heet niet voor niets ‘geloof’ en daarom kun je het ook niet bewijzen. Als je het geloof aan een oordeel onderwerpt, en dus eerst zelf wilt vaststellen of het waar is, plaats je jezelf boven God. Op die manier ondermijnt je het geloof. Mijns inziens is het atheïsme dan ook het gevolg van de waarheidsclaims van het theïsme. Geloof is niets meer of minder dan vertrouwen hebben in God, een soort overgave daaraan. Ik spreek liever over de werkelijkheid van God dan over het bestaan van God.’

Bestaan of werkelijkheid

‘Als je je richt op de vraag of God wel of niet bestaat, staat er maar één ding centraal: dan wil je dat bewijzen’, vervolgt Wouter zijn verhaal. ‘Wanneer de werkelijkheid van God echter centraal staat in je geloof, dan gaat het erom hoe je dat in je eigen bestaan kunt beleven en vorm geeft. Dat begint in het gebed en op de manier hoe je je daarvoor openstelt. Het gaat om de realiteit van God: dus niet om bevestiging of ontkenning, maar om aanvaarding of verwerping. Het heeft geen zin om je op feiten te richten. Feiten liggen achter je, maar het koninkrijk van God ligt voor je. Dat is een belofte, en dus nog geen feit. Het laat zich daarom niet bewijzen. Daar moet je op vertrouwen.’

De Bijbel

Een ander belangrijk punt waar het liberaal christendom zijn vraagtekens bij zet, is de interpretatie van de Bijbel. ‘In het protestantisme is de Bijbel de basis van het geloof. Maar als de wetenschap bewijst dat er dingen in staan die niet waar zijn, maakt dat de Bijbel dan ineens tot een waardeloos boek? Nee, beslist niet, maar de positie van de Bijbel is wel complex. Het geloof begint namelijk helemaal niet met de Bijbel want dan zou Paulus geen christen zijn. De Bijbel moest toen immers nog geschreven worden. De Bijbel bestaat uit een groot aantal boeken waarbij over sommige zelfs lang discussie is geweest of ze er wel in opgenomen moesten worden. De Bijbel geldt als het woord van God, maar is wél door mensen geschreven. Pas als het wordt aanvaard, krijgt het gezag.’

Het geloof begint dan ook met vertrouwen in God en daar is de Bijbel, waarin

getuigenverklaringen met God zijn opgeschreven, uit voortgekomen. Het gaat in het geloof niet om de beschrijving, maar om de verwoording. Als je puur naar de beschrijving kijkt, zijn er bepaalde passages waarbij je je vraagtekens zet. En daarbij gaat het ook nog eens om een verhaal wat over vroeger gaat en wat heeft dat dan met ons te maken?

Atheïsme is het gevolg van de waarheidsclaims van het theïsme

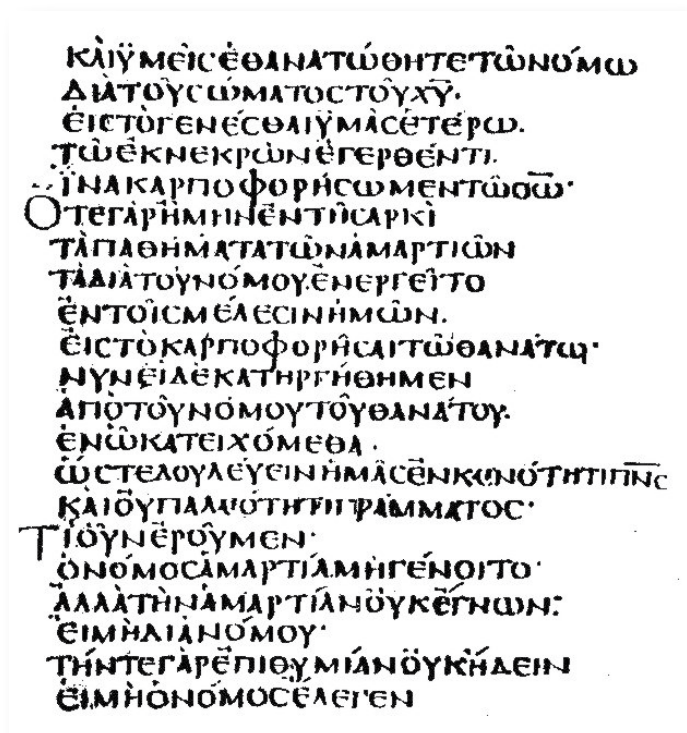

Bij verwoording gaat het er juist om dat je de religieuze taal uit de Bijbel ijkt naar waar je zelf stem aan moet geven: de Bijbel is een boek dat jou iets te zeggen heeft. Het is een Woord dat ons in onze eigen tijd mag aanspreken. Dat wil niet zeggen dat iedereen de Bijbel maar moet interpreteren om zijn of haar eigen gelijk aan te tonen of er een ander mee om de oren te slaan. Eerder bevraagt de Bijbel jou, en wordt je eigen gelijk telkens weer ter discussie gesteld. Je moet verantwoordelijkheid nemen voor je overtuigingen, maar daar ook op aanspreekbaar zijn. Leef dus vanuit integriteit, maar denk niet dat je de waarheid bezit’, besluit de theoloog. ‘Laat je door de Bijbel aanspreken en vind er bemoediging.’

10 Paulus, toen en nu

Inleider: ds. Arend Linde en ds. Gauke Zijlstra
Data en tijd: maandag 6, 13 en 20 nov. om 20.00 uur
Plaats: Vredehorst
Contactpersoon: Henk Meerman, tel. (0528) 278133
e-mail: henkmeerman50@gmail.com

We gaan drie avonden nadenken over Paulus. Zo'n 2000 jaar geleden schreef hij een paar brieven. Lukas schrijft over hem in Handelingen. Het zijn tijd- en plaatsgebonden documenten.

Kunnen die voor ons nog interessant zijn? Zijn wereld was toch een totaal andere dan de onze? Maar het bijzondere is dat die notities van Lukas en de brieven van Paulus zelf een enorme invloed hebben gehad op de wereldgeschiedenis en met name op de geschiedenis van Europa.

Wat is het geheim van Paulus? Zijn geheim is zijn ontmoeting met Jezus, zo zegt hij zelf. Alles wat hij deed en ondernam na zijn roepingsvisioen, staat in het teken van zijn fascinatie voor Jezus.

Wat heeft de apostel Paulus ons nog te zeggen? Er bestaan veel vooroordelen over Paulus. Zijn die terecht?

Ds. Linde en ds. Zijlstra, beide 'liefhebber' van Paulus, willen graag samen drie avonden met je nadenken over deze apostel.

Allen hartelijk welkom!

"Onderzoek alles, behoud het goede"

Apostel Paulus

11 Erasmus versus Luther

Inleider: ds. Bert Altena
Plaats: Oosterkerk
Datum en tijd: dinsdag 7 november 20.00 uur
Contactpersoon: Albert Bos tel. (0528) 267613,
e-mail: annmpost@hetnet.nl

We gedenken dit jaar 500 jaar Reformatie, maar deze kwam niet uit de lucht vallen.

Al ver vóór Luther waren er hervormingsbewegingen in kerk en maatschappij. Ook in de Nederlanden. Een belangrijke figuur daarin was Erasmus. Hij kwam later in zijn leven tegenover Luther te staan. Een botsing van karakters en van stijlen.

Ds. Altena:

"In deze lezing ga ik in op achtergronden en voorlopers van de Reformatie die tot het protestantisme leidden, en in het bijzonder op het conflict tussen Erasmus en Luther".

Ds. Bert Altena is sinds januari 2015 als predikant verbonden aan de protestantse gemeente Vries voor twee derde van zijn werktijd. Daarnaast is hij voor een derde verbonden als

stadspredikant aan de protestantse gemeente Assen met een opdracht om missionaire en oecumenische activiteiten te ontwikkelen. Meer over hem vindt u op www.bertaltena.com.

"De Heilige Geest is neergedaald in de gedaante van een duif, niet als een adelaar of havik".

Erasmus

12 Verbeelding, over de relatie tussen religie en poëzie

Inleider: ds. Wim Loosman
Data en tijd: woe. 8, 15 en 22 nov. om 20.00 uur
Plaats: Vredehorst
Contactpersoon: Tineke Kombrink, tel. (0528) 271441
e-mail: kombrink.t@kpnmail.nl

“Zuster van Christus is het vers,” schreef de dichter Gerrit Achterberg en de schrijver Willem Jan Otten noemt op zijn beurt religie de grote broer van poëzie. Het valt niet te ontkennen dat religie en poëzie verwant zijn aan elkaar en dat veel poëzie als religieus ervaren wordt. We gaan dieper in op de verwantschap door op zoek te gaan naar verschillen en overeenkomsten. Het woord verbeelding is het sleutelwoord. Poëzie roept verbeelding op, maar waarin doet zij dat anders dan de religie. Het woord verbeelding brengt ons als vanzelf ook bij de psalmen.

Niet veel literatuur toont zich zo sterk dat ze na 3000 jaar nog steeds gelezen wordt. De psalmen zijn zulke literatuur; ze worden zelfs dagelijks gelezen, gebeden en gezongen,

in binnenkamers, synagogen, kerken en kloosters. Het kan niet anders of teksten die zo intensief gebezigd worden, trekken een spoor in de cultuur, ook waar die cultuur steeds minder binding heeft

met de geloofsweld waarin die teksten primair functioneren. Want het is niet alleen door het religieuze gedachtegoed dat de psalmen de eeuwen trotseren, maar evenzeer door hun literaire kracht. Dat die ook los van de religieuze lading onderkend en gewaardeerd wordt, blijkt wel uit het feit dat ze te vinden zijn in vele moderne gedichten.

“Echte poëzie kan communiceren
voordat het wordt begrepen”.

T.S. Eliot

13 Ontmoetingen: ‘verder na verlies’

Gespreksleiders: Mw. Regien van der Meer en mw. Toke Hoekstra
Data : woensdag 14 februari, 14 maart, 18 april,
9 mei en 13 juni
Tijd: 14.30 uur (13 juni: 16.30 uur)
Plaats: Vredehorst
Contactpersoon: Gretha Rotensen-van Mulligen, tel. (0528)
273010, e-mail: gvanmulligen@ziggo.nl

Het overlijden van een geliefde is ingrijpend en zet je leven op z'n kop. De lege plaats is blijvend, maar hoe kun je verder? Kort na het overlijden is er vaak nog wel gelegenheid om met familie en vrienden te praten over het gemis en de vele vragen die er zijn. Maar na een tijdje wordt het vaak stiller. Misschien heeft u de behoefte om de stilte te doorbreken en met anderen uw ervaringen te delen. Het gesprek met mensen die hetzelfde hebben meegemaakt kan daarbij helpen. Niet om het verdriet te stimuleren, maar om met elkaar naar nieuwe wegen te zoeken. We luisteren naar elkaar, we horen welke vragen er leven én welke rol het geloof hierin speelt. Tijdens de startbijeenkomst op 14 februari 2018 om 14.30 uur maken we in onderling overleg afspraken voor de vervolgbijeenkomsten. De bijeenkomsten worden 1 keer per maand gehouden. Het is een ‘open groep’ d.w.z. dat u vrij bent om mee te doen wanneer u wilt. Het programma wordt ingevuld door de groep samen met de gespreksleiders. De laatste bijeenkomst wordt afgesloten met samen koken en een gezamenlijke maaltijd. Regien en Toke zijn lid van de wijkgemeente De Weide. Regien heeft eerder meegewerkt aan een groep rond rouwverwerking en Toke is kerkelijk werker in De Weide.

Weer licht

*Dat je nog weer licht zult ontdekken
als je dwaalt op de donkere weg
van het verdriet*

*Dat je nog weer vreugde zult voelen
als je bijna uitglijdt
in de doolhof van je verdriet*

*Dat kan je ongelooflijk in de oren klinken
als de klanken van muziek
die niet bestaat*

*Het meeste licht ontdek je
in de mensen die je verdriet verstaan
De meeste vreugde beleef je
aan de mensen die je trouwe
reisgezellen zijn
op deze bizarre levensreis*

*Het is met en bij hen
dat je vermoeden en je geloof
kan groeien
dat er weer ruimte is voor feest
Feest met ruimte voor verdriet*

M. v.d. Berg | uit: Je kind verliezen

14 'De metafoor van Paulus'

Inleider: ds. Diète Kits
Datum en tijd: donderdag 9 november 20.00 uur
Plaats: Oosterkerk
Contactpersoon: Elly Westhuis, tel. (0528) 220387
e-mail: ellywesthuiskoolhof@gmail.com

Ds. Kits:

"Als pubermeisje moest ik mee naar de kerk. Dominee Sytze de Vries (ja, die van de liederen uit het liedboek) preekte over Toneelspelers van God.

Die term heeft me nooit meer losgelaten. Toen ik zo'n 20 jaar later zelf dominee was, ontdekte ik dat hij had gepreekt over Efeze 5: 1 e.v.

Maar: toneelspelers? Dat staat er toch niet? Er staat toch 'volg dus het voorbeeld van God' (nieuwe bijbelvertaling). En: 'weest dan navolgers van God' (vertaling uit 1953)?

Dat klopt, maar dat zijn vertalingen van het Griekse woord "mimetai" ... en dat betekent letterlijk: toneelspelers, acteurs!

Vanavond neem ik je mee in deze metafoor, dit beeld en daarna willen we in gesprek gaan over hoe we deze navolging anno 2017 vormgeven".

Ds. Diète Kits is predikant van de Protestantse Gemeente in Smilde.

"Toneel is van alle kunst de meest direkte"

Sir Michael Scudamore Redgrave,
Engels Acteur, regisseur en auteur (1908-1985)

15 'Kijk op Islam, Bijbel en Koran'

Inleider: drs. Jaap Kraan
Plaats: Oosterkerk
Datum en tijd: donderdag 16 november om 20.00 uur
Contactpersoon: Betty Bosman, tel. (0528) 273052
e-mail: betty_bosman@hotmail.com

We gaan nadenken over de volgende vragen:

- Hoe islamitisch zijn de Taliban, Boko Haram en IS? Wat is eigenlijk de essentie van de islam?
- Wat hebben Bijbel en Koran en moslims en christenen

gemeenschappelijk, en waarin verschillen zij?

- Welke karikaturen over de islam zijn er in omloop?
- Kan men als christen Mohammed zien als een profeet van God?
- Bevat de Koran woorden van God?
- Hoe is de positie van Jezus in de islam en bedoelen we dezelfde God?

Theoloog drs. Jaap Kraan werkte van 1978-1985 als deskundige in Pakistan, daarna, tot 1989 adviseerde hij christelijke scholen in Nederland die veel islamitische leerlingen telden. In juni 2016 verscheen zijn studie 'Met het oog op moslims', waarin bekeken wordt hoe de PKN en theologen uit die kerk de dialoog met moslims gevoerd hebben in de periode 1960-2010.

Voor meer informatie zie www.jaapkraan.eu
Het belooft een boeiende avond te worden!

*"De Bijbel zegt ons onze naasten lief te hebben,
en ook onze vijanden lief te hebben;
waarschijnlijk omdat het gewoonlijk dezelfde zijn".*

Gilbert Keith Chesterton (1874-1936)

16 Vergeving - Vrij zijn

Inleider: mevr. Sarianne van Dalen
Datum en tijd: dinsdag 21 november om 20.00 uur
Plaats: Goede Herderkerk
Contactpersoon: Rita Bekhuis, tel. (0528) 262987
email: e-bekhuis@ziggo.nl

Sarianne van Dalen:

“Het leven met God zie ik als een groot avontuur. Mensen die leven binnen Gods Koninkrijk ontdekken dat het leven met God nooit saai of oubollig is. In de Bijbel lees je over de avonturen die de discipelen hebben beleefd met Jezus.

Ik ben een avonturier en had er graag met mijn neus bovenop willen staan om alles met mijn eigen ogen te zien gebeuren. Maar ik moet het doen met de verhalen uit de Bijbel. Tenminste, dat heb ik lang gedacht. Totdat ik ontdekte dat dezelfde God van de Bijbel nog steeds bijzondere dingen doet in onze tijd. Hij is nog steeds een God die krachtig aan het werk is in mensenlevens! Die nog steeds op zoek is naar mensen die Hem niet persoonlijk kennen. Hij doet wonderen en kan wat krom is weer recht maken.

Tijdens deze avond wil ik je wat vertellen over het onderwerp vergeving. Op een wonderlijke manier heeft God mij geholpen om mijn vader en (stief)moeder te vergeven. De kracht van vergeving is groot. Maar hoe kun je mensen vergeven die je kwaad hebben aangedaan? Wat is het geheim van vergeven? Wat levert het jou op? Wat levert het de wereld op?

Deze avond wil ik een stukje met je oplopen en je verder helpen om meer te begrijpen van wat Jezus in de bijbel zegt: ‘Laat los, dan zal je losgelaten worden’, of: ‘Vergeef, dan zal je vergeven worden’ (Luk.6:37). Hij roept ons op om ‘zevenmaal zeventig maal’ te vergeven (Mat.18:22). Durf je de uitdaging aan om in het groot en in het klein anderen te vergeven die jou wat hebben aangedaan? Wees welkom! Deze avond is ook erg geschikt voor mensen die met anderen optrekken, zoals pastoraal werkers, wijkdames, ambtsdragers, predikanten en hulpverleners. Een avond voor iedereen”!

Sarianne van Dalen (1977) is spreker, kloostercoach en schrijfster. Gebruikt haar indrukwekkende levensverhaal als ‘kapstok’ om haar kijk op vergeving met ons te delen.

“De eerste stap naar vergeving is de bereidheid om te vergeven”

Marianne Williamson,
Amerikaans spiritueel auteur, geb.1952

17 De niet-westerse Jezus

Inleider: dr. Martien Brinkman
Plaats: Oosterkerk
Datum en tijd: donderdag 23 november om 20.00 uur
Contactpersoon: Henk ter Veen, tel. (0528) 236063
e-mail: henkterveen@planet.nl

Het verzelfstandigingsproces van de voormalige zendingkerken in Afrika en Azië kan beschouwd worden als de grootste verandering die zich in het twintigste-eeuwse christendom heeft voortgedaan. Van zendingkerken zonder eigen theologie met hooguit een eigen Bijbelvertaling, zijn deze kerken nu uitgegroeid tot zelfstandige kerken met een eigen theologie. Die ontwikkeling heeft ook zijn sporen nagelaten in de wijze waarop men zich de figuur van Jezus Christus voorstelt. De afgelopen decennia is er een vloedgolf aan publicaties verschenen over Jezusbeelden uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Zo langzamerhand lijkt de tijd voor een evaluatie gekomen. Wat speelt er zich af?

Dr. Brinkman:

“In een evaluatie ga ik uit van de reacties die ik naar aanleiding van de publicatie in 2007 van mijn boek ‘De niet-westerse Jezus’ beluisterde. Westerse lezers vroegen me toen herhaaldelijk: Waarom die verwijzing naar een specifieke context? Jezus is toch universeel? Is een contextuele Jezus geen innerlijke tegenspraak? Het gaat toch om de Bijbelse

Jezus? En indien de Jezus die door missie en zending werd verkondigd, inderdaad zo sterk westers gekleurd was, dan gaat het er nu toch niet om dat men in de niet-westerse wereld diezelfde ‘fout’ gaat herhalen en nu van de weeromstuit Jezus een Afrikaans, Aziatisch of Latijns-Amerikaans stempel geeft?

Vanuit de niet-westerse wereld kreeg ik min of meer dezelfde vraag te horen: Het evangelie is ons toch gebracht als een kritisch ‘tegenover’ in elke cultuur, dus ook de onze? Het heeft ons toch juist van veel knellende, oude, culturele banden bevrijd? Dreigen we nu niet tot syncretisme te vervallen? En van beide zijden werd me gevraagd: Is er wel zo’n grote tegenstelling tussen die zogenaamde westerse en niet-westerse Jezus? Bevat de bijbel al niet genoeg Jezusbeelden? Kunnen en mogen we daar nog nieuwe aan toe voegen? Kortom, vragen genoeg om daar een avond met elkaar over in gesprek te gaan”!

Dr. Martien Brinkman is emeritus hoogleraar oecumenische/interculturele theologie aan de VU. Van 2005 tot 2015 was hij directeur van het International Reformed Theological Institute.

*“De cultuur van een land woont in
het hart en in de ziel van de mensen”*

Mahatma Gandhi

18 Engelen schilderen

Creatieve leiding: mevr. Femke Anne Kaldenberg
Datum en tijd: maandag 11 dec. van 19.00 tot 21.00 uur
Plaats: Goede Herderkerk
Kosten: € 10,- per persoon
Contactpersoon: Rita Bekhuis, tel. (0528) 262987
e-mail: e-bekhuis@ziggo.nl

Speciaal voor Leeftocht maakt Femke Anne graag een uitstapje naar de figuratieve kunst. Ze heeft speciaal voor de gelegenheid een activiteit bedacht, namelijk het schilderen van engelen.

Engelen zijn mooi, ze bieden troost en bescherming, engelen verbinden en engelen zijn boodschappers. Heel passend in

deze verwachtingsvolle periode van het jaar, advent. Het is de bedoeling dat je het ontwerp van Femke Anne op je eigen manier invulling geeft.

Ervaring met schilderen is niet nodig, iedereen kan het! Het is een heel gezellige bezigheid, en uiteraard kun je het eindresultaat als mooie herinnering mee naar huis nemen. Kosten: € 10,- pp (incl. materiaal) - Graag met gepast geld betalen.

Femke Anne Kaldenberg is galeriehouder en professioneel kunstenaar. Ze behoort tot de European Contemporary Artists, de Sociëteit Drentse Kunstenaars en de Nationale Associatie van Beeldend Kunstenaars. Ze geeft veel workshops ‘Kennismaken met abstracte kunst’ in haar eigen galerie/kadowinkel aan de Brink 5 in Ruinen, waar het altijd een gezellige drukte is. Verder is Femke Anne zeer actief in de muziek, ze is een veelgevraagde zangeres.

*“We zijn stuk voor stuk engelen met slechts één vleugel, en we
kunnen slechts vliegen door elkaar te omhelzen”*

Luciano de Crescenzo, geb. 1928

Afrien Wissink en Ineke Smelt: 'Met Leeftocht kun je jezelf weer opladen'

Al jaren zijn ze trouwe bezoekers van Leeftocht. 'Het is elke keer weer spannend als het nieuwe programma binnenkomt', geniet Ineke Smelt al bij het vooruitzicht. 'Meestal bellen we elkaar even op om te overleggen waar we ons voor in zullen schrijven. Over het algemeen zijn we in dezelfde onderwerpen geïnteresseerd. Een enkele keer verschillen we daar wel eens in, maar door een goede argumentatie van de ander gaan we toch met elkaar mee. En eigenlijk valt dat nooit tegen.'

'We zoeken in Leeftocht altijd naar de verdieping', vult Afrien Wissink haar vriendin aan. 'Zo'n onderwerp ebt vaak nog een poos na, soms duiken we er nog verder in door er meer over te lezen. Dat moet beklijven en het is fijn om er daarna nog eens met elkaar over te kunnen praten. Dat heb ik ook van huis uit meegekregen. Ik ben opgegroeid in Enschede in een hervormd gezin. De dogmatische kant was bij ons thuis niet zo aanwezig. Wij waren wel rechtzinnig, maar het schurkte tegen het vrijzinnige aan. Ik kreeg ook mee dat geloven vooral dóén is; met dat wat je hebt meegekregen, moet je ook naar buiten treden. Als we zondag naar de kerk waren geweest, gingen we er daarna thuis vaak nog over door filosoferen. Het voelt heel rijk dat ik dat heb meegekregen. Mijn Bijbelkennis was minder breed destijds, maar wel verdiept. De symboliek stond centraal. Toch besepte ik later dat ik wel de nodige achtergrond miste. Daarom is het extra fijn dat ik een vriendin als Ineke heb, die juist heel veel Bijbelkennis van huis uit heeft meegekregen.' Ineke knikt

instemmend. 'Ja, want bij ons thuis ging het er wel heel anders aan toe', lacht ze. 'Ik kom uit een echt gereformeerd gezin. Op zondag gingen we twee keer naar de kerk en de Bijbel werd van kaft tot kaft gelezen en als waarheid geïnterpreteerd: 'De slang heeft gesproken'. Ik ben heel traditioneel opgevoed, maar toch heeft dat geen negatieve invloed op mij gehad. Integendeel, het heeft me alleen maar nieuwsgieriger gemaakt. Op mijn 32ste ben ik theologische vorming gaan doen. Dat heeft mijn leven ontzettend verrijkt.'

Geloven moet je dóén

Beide vriendinnen zijn altijd heel actief met hun geloof bezig geweest. 'Zo zijn we 10 jaar vrijwilliger geweest bij Stichting ONE', vertelt Afrien. 'Dat is ook echt weer zo'n voorbeeld dat je geloven gewoon moet doen. En dat hebben we dan ook met enorm veel plezier gedaan. We hadden er gewoon een 40-urige werkweek aan. Vorig jaar zijn we ermee gestopt omdat we ons ook op andere dingen willen richten. We zijn inmiddels 70 en in de kring om ons heen komen

steeds meer mensen die we meer aandacht willen geven. Omzien naar mensen, dat is zo belangrijk. Maar dat nieuwsgierige in ons, die zoektocht naar verdieping van ons geloof, dat is ook iets waar we meer tijd voor vrij willen maken. Ik zal niet beweren dat we verslaafd zijn aan Leeftocht, maar we zouden het ook niet willen missen. Het laadt ons op. Net als de theologische faculteit waar we wel eens heen gaan en de regelmatige gesprekken bij theologe en schrijfster Maria de Groot in Woudsend. Daar komt zo'n rijk gezelschap aan vrouwen. Er worden bepaalde onderwerpen belicht vanuit hun invalshoek en dat is zo boeiend.' Ineke knikt instemmend. 'Ja, daar komen we altijd blij vandaan. Zo zijn we veel bezig met ons geloofsleven. Daar ben je immers nooit mee klaar, dat moet je blijven ontwikkelen.'

Luther

Samen bladeren de vriendinnen nog even door het programma van vorig seizoen. 'Oh ja, de 'Navolging bij Luther en Bonhoeffer' die werd ingeleid door dominee Wim Loosman', wijst Ineke aan. 'Dat was absoluut het hoogtepunt van afgelopen jaar. Het was echt een college met heel veel informatie die nieuw voor ons was.' Afrien vult haar aan: 'Vooral het

---

Het is jammer dat we al 70 zijn. We willen nog zoveel ontdekken

---

feit dat deze mensen echt ergens voor stonden en coûte que coûte doorgingen met hun missie. Ze bleven proberen om daar medestanders voor te krijgen zodat het recht zou zegevieren. Ze stonden ergens voor en hadden daar alles voor over. We zijn benieuwd wat er dit seizoen op het programma staat. Het is gewoon jammer dat we al 70 zijn. We hebben nog zo'n zin om van alles te ontdekken en te leren.'

19 Het traject der dankbaarheid

Inleider: dr. Jan Chr. Vaessen
 Plaats: Oosterkerk
 Data en tijd: donderdag 11 en 25 januari om 20.00 uur.
 Contactpersoon: Henk ter Veen, tel. (0528) 236063
 e-mail: henkterveen@planet.nl

Dankbaarheid kun je vanuit verschillende kanten bekijken. De Franse filosoof Paul Ricoeur heeft een boek geschreven met de titel 'Parcours de la reconnaissance' wat zoveel betekent als 'Traject van de dankbaarheid'. Dat traject gaat van a) kennen via b) herkennen naar c) erkennen. Het kennen is dan vooral rationeel, bij het herkennen komt de ander en de gemeenschapszin erbij en in het erkennen, de echte dankbaarheid, is de hele mens (hoofd, hart en buik) in het spel.

Dr. Vaessen:

"We gaan dit traject ook afleggen en wel op 11 en 25 januari. En we gaan ons begrip dankbaarheid daarbij vooral toespitsen op wat er gebeurt in de liturgie van de eredienst. Ook daar kun je spreken van een traject van:

- a) smeekbede (het kyriegebed, voor de nood van de wereld, of schuldbelijdenis en bemoediging)

via

- b) het gebed van de zondag, of het gebed om verlichting met de Heilige Geest bij de opening van de Schrift,

naar

- c) de voorbeden, het dankgebed en het stille gebed waar tenslotte de dankbaarheid in de volle betekenis van het woord gaat vibreren en resoneren.

En zo gaan we proberen om in twee avonden aan een heel andere, veel dieper doorleefde dankbaarheid handen en voeten te geven".

Dr. Jan Chr. Vaessen studeerde theologie en filosofie aan de RUG in Groningen. Hij is gepromoveerd op het proefschrift 'Tussen Schrift en preek' waarin de verhouding tussen hermeneutiek (interpretatieleer) en retoriek (welsprekendheid) is onderzocht. Tot eind 2017 is hij als predikant verbonden aan de Protestantse Gemeente van Gasselte. Zie voor meer over en van hem www.kerk-gasselte.nl en www.janvaessen.nl

"Hoe mooier en rijker de herinneringen, des te moeilijker de scheiding. Maar dankbaarheid verandert de pijn der herinnering in stille vreugd"

Dietrich Bonhoeffer

20 Film: AMOUR, voltooid leven

Inleider: ds. Wim Loosman
 Datum en tijd: maandag 15 januari om 18.30 uur
 Plaats: Vredehorst
 Contactpersoon: Gretha Rotensen-van Mulligen, tel. (0528) 273010 e-mail: gvanmulligen@ziggo.nl
 Kosten: € 5,- voor soep en broodjes

Op de www.voltooid-leven.nl vinden we de volgende woorden:

'in Nederland groeit de levensverwachting nog elk jaar'

Dat is goed nieuws, maar niet voor iedereen. De kwaliteit van het leven die ouderen ervaren, kan sterk verschillen. Er is een groeiende groep ouderen die hun leven voltooid acht en als gevolg daarvan een stervenswens heeft ontwikkeld.

In het woord 'voltooid' zit een spanning, want wie bepaalt wanneer een leven voltooid is en hoe een leven tot voltooiing komt?

In de film Amour zien we twee gepensioneerde muzikleraren Georges en Anne. Zij wonen in Parijs. Hun dochter, ook een musicus, woont met haar gezin in het buitenland. Op een dag krijgt Anne een herseninfarct. Hierdoor raakt ze aan één kant van haar lichaam verlamd. Dit stelt de relatie tussen Georges,

Anne en hun dochter behoorlijk op de proef. Het leven van Anne takelt langzaam af onder de ogen van haar echtgenoot. Wat is liefde in zo'n situatie? De film heeft veel prijzen ontvangen en dwingt ons na te denken over de woorden voltooid leven en liefde.

Deze film kan voorbereidend zijn op de lezing van Gerbert van Loenen, programma onderdeel nummer 22 op ma 22 januari

"Er zijn mensen, die vol geduld sterven, maar er zijn ook gehoorzame mensen, die met geduld blijven leven"

Augustinus, Romeins filosoof, kerkvader (354-430)

21 Een kijkje in het leven van een hulpverlener in Roemenië

Inleider: mevr. Jacqueline van Dalen
Datum en tijd: 16 januari om 19.30 uur
Plaats: Herman Bavinckhuis
Contactpersoon: Akke Bouwhuis tel. (0528) 275659
e-mail: wouterenakke@home.nl

Jacqueline woonde en werkte vijf jaar in Roemenië. Haar voornaamste werkzaamheden waren: een huiswerkklas begeleiden, voedselhulp bieden in de winter en acute hulp bij een watersnoodramp.

Wat doet een hulpverlener eigenlijk? Brengt het daadwerkelijk verbetering in de levensstandaard? Wat kom je tegen door verschillen in de cultuur? Maken deze mensen geen misbruik van ons? Alles wat we doen is maar een druppel op een gloeiende plaat. Wat gebeurt er eigenlijk met alle spullen die wij doneren?

Heb je jezelf deze vragen ook wel eens gesteld? Heb je andere vragen waar je wel een antwoord op zou willen hebben?

Jacqueline wil door middel van foto's en verhalen laten zien, hoe ze de vijf jaar die ze in Roemenië heeft doorgebracht, verlopen zijn en hoe tot op vandaag de dag het werk doorgaat. Ze wil ook graag vragen beantwoorden.

Anekdoten zijn in boekvorm uitgebracht: 'Zigeuners, hulpverlening achter de schermen' door Jacky van Dalen. De verhalen in dit boek zijn omlijst met foto's, waarvan een deel ook op deze avond is te zien.

"Alle werkelijke hulp begint met deemoed: men moet willen dienen en niet imponeren. Men moet de geduldigste zijn en ook ongelijk kunnen aanvaarden, inzien dat men niet verstaan heeft wat de behoeftige al begrepen had"

Sören Kierkegaard

---

22 Klaar met het leven? Lof der onvolmaaktheid

Inleider: dhr. Gerbert van Loenen
Datum en tijd: maandag 22 januari om 20.00 uur
Plaats: Vredehorst
Contactpersoon: Nies Muis, tel. (0528) 267367
e-mail n.muis@kpnplanet.nl

Wat heeft het leven voor zin als je aftaktelt, door ouderdom, ziekte of handicap? In de media gaat het dan vaak al snel over euthanasie, of over leven dat voltooid is en beter voorbij kan zijn. Gerbert van Loenen pleit in zijn boek 'Lof der onvolmaaktheid' voor een diepgaander debat dan de media nu bieden. Want mensen die te maken hebben met ziekte of handicap, met aftakeling en verlies, hebben meer keuzes dan we nu horen op tv en elders in het publieke debat.

Aan de hand van concrete voorbeelden, waaronder spraakmakende documentaires als De levenseindekliniek (2016) en Moeders springen niet van flats (2014), laat Gerbert van Loenen zien welke vragen aan bod komen, maar vooral welke vragen niet worden gesteld in de media. Het debat over leven met tegenslag door ziekte of handicap draait nu om zelfbeschikking. Dat is een belangrijke waarde, maar Gerbert van Loenen bepleit ook aandacht voor belangrijke begrippen als verbondenheid en overgave. Hij vindt het mensbeeld in het publieke debat opvallend individualistisch. Ook is het volgens hem een illusie om te denken dat mensen zo rationeel zijn dat ze op dit moment al precies weten wat ze in de toekomst wel of niet willen.

Op dit moment bereiden zowel de regering als D66-Kamerlid Pia Dijkstra een wetsvoorstel voor om hulp bij zelfdoding te verlenen aan mensen die levensmoe zijn. Ook hierover zal de discussie gaan.

Gerbert van Loenen (1964) is journalist en auteur. Hij schreef onder meer 'Hij had beter dood kunnen zijn. Oordelen over andermans leven', een kritische studie over de Nederlandse euthanasiepraktijk die ook in het Duits en Engels verschenen is. In 2015 verscheen zijn 'Lof der onvolmaaktheid', over hoe verschillend mensen omgaan met aftakeling door ziekte, handicap of ouderdom, en over hoe eenzijdig media daarover berichten.

Gerbert van Loenen werkte van 1990 tot 2014 voor Trouw en was daar onder meer correspondent in Duitsland en adjunct-hoofdredacteur. Nu werkt hij als vrij journalist, onder meer als nieuwscommentator voor NPO Radio 1, 'Dit is de dag'. Ook begeleidt hij redacties om creatiever te werk te gaan.

OOK INTERESSANT: DE FILM AMOUR PAG 15

"Er zijn mensen, die vol geduld sterven, maar er zijn ook gehoorzame mensen, die met geduld blijven leven"

Augustinus, Romeins filosoof, kerkvader (354-430)

23 Trouwen door de eeuwen heen

Spreker: dhr. Jan Wiersma
Datum en tijd: donderdag 25 januari 20.00 uur
Plaats: Goede Herderkerk
Contactpersoon: Phia Schonewille tel. (0528) 221215
e-mail: henk.phia.schonewille@kpnmail.nl

Omdat alles wat met trouwen te maken heeft zijn interesse heeft, is de heer Wiersma in de geschiedenis van het huwelijk gedoken. Als je dat doet, kom je veel interessante dingen tegen. Zijn vondsten leverden een lezing op, met de titel 'Trouwen door de eeuwen heen'. Met die lezing maakt hij ons deelgenoot van zijn ontdekkingen via een PowerPoint presentatie.

Na het houden van een intakegesprek met het bruidspaar, schrijft hij een toespraak, die wordt uitgesproken op de trouwdag. Omdat hij beëdigd is, mogen ook 'stelletjes' buiten de gemeente Staphorst door hem in de echt worden verbonden.

Tijdens de lezing staat hij, naast zijn eigen ervaring als Buitengewoon Ambtenaar van de Burgerlijke stand (BABS) in Staphorst, stil bij diverse aspecten over het huwelijk. Hij vertelt hoe het nu gaat en hoe dat vroeger ging. Zo komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Het huwelijksaanzoek
- De bruidsdagen vroeger en nu
- De bruidskleding
- De huwelijksvoltrekking
- Wittebroodsweken, vroeger en nu
- Vrije keuze partner, wel of niet.

Zijn tweede 'hobby' verhalenverteller komt aan bod na de pauze in een spannend thriller verhaal met de titel: 'Tot de dood ons scheidt'. Dit verhaal gaat over een aanstaand bruidspaar

uit Hoogeveen, dat van plan is te trouwen. Echter, voordat het zover is, wordt het bruidspaar bedreigd met de dood als ze toch gaan trouwen. Vraag is, of het bruidspaar zich laat intimideren, of dat ze de huwelijksdag toch door laten gaan. Een spannend verhaal met een verrassende climax. Een verhaal dat u niet had willen missen.

Kortom een avond, waarbij het huwelijk in het middelpunt staat.

Sinds 2015 voltrekt Jan Wiersma als beëdigd trouwambtenaar huwelijken. Hij doet dat met veel plezier en hoopt dat vanavond over te brengen.

Gebruikte foto is afkomstig uit 1882 en via: <http://www.historischeprojecten.nl/Hardenberg/toen-op-2-augustus-trouwfoto-van-der-sanden/>

"Van alles wat een mens in zijn leven doet, is trouwen datgene wat andere mensen het minste aangaat, en toch is het juist datgene, waarmee anderen zich het meeste bemoeien."

John Selden Brits jurist en staatsman 1584-1654

24 God en de bijbel volgens Liberaal Christendom

Inleider: prof. Wouter Slob
Data en tijd: donderdag 15 en 22 februari om 20.00 uur
Plaats: Vredehorst
Contactpersoon: Jaap Lowijs, tel. (0528) 230613
e-mail: jaap_lowijs@zonnet.nl

In 2016 verscheen het boek Liberaal Christendom. De auteurs, allen predikant in protestantse kerken, zoeken wegen om de relevantie van het christelijk geloof in onze eigen tijd te verduidelijken. Daarin speelt de godsopvatting een belangrijke rol.

Volgens auteurs is de klassieke vraag naar het 'bestaan van God', twistpunt tussen theïsten en atheïsten, een vruchteloze

discussie. Eerder zou het moeten gaan om de realiteit van God; dan gaat het niet om bevestiging of ontkenning, maar om aanvaarding of verwerping.

Een ander belangrijk punt is de rol van de bijbel. Is dat een boek waarin de waarheid van God is neergeslagen, of is het een Woord dat ons in onze eigen tijd mag aanspreken. En wat zou het verschil daar tussen zijn.

Prof. Slob woont in Zuidlaren en is één van de redacteurs van het boek; hij wil beide onderwerpen met ons bespreken.

"God dienen is de ware vrijheid"

Augustinus

25 Hoort zorg voor de schepping bij het Christelijk geloof?

Over evangelie en rentmeesterschap

Gespreksleider: dhr. Embert Messelink
Datum en tijd : dinsdag 20 februari om 19.30 uur
Plaats: Herman Bavinckhuis
Contactpersoon: Akke Bouwhuis tel. (0528) 275659
e-mail: wouterenakke@home.nl

Wees eerlijk: zit er niet een vleugje wereldmijding in jouw geloof? Je wilt graag je geestelijk leven vorm geven en de dingen zoeken die 'boven zijn'. Deze aarde komt op de tweede plaats en is bovendien tijdelijk. Hier beneden is het niet, toch? Straks ga je naar de hemel en dan komt alles goed...

Of ... heeft de bijbel heel veel te zeggen over onze relatie met de aarde, hier en nu? Heeft het volgen van Jezus ook iets te maken met natuur, milieu en duurzaamheid? Volgens Embert Messelink van de christelijke natuurbeweging A Rocha hebben we een aards geloof nodig, met volop oog voor

Gods schepping. Want deze aarde is onze toekomst. Zorg voor de schepping is een kernwaarde in het christelijk geloof, vindt hij.

Embert Messelink is sinds zijn jeugd geboeid door de schepping, met name door vogels. In 2002 richtte hij met anderen de Nederlandse tak van de christelijke natuurbeweging A Rocha op; daarvan is hij nu directeur. A Rocha werkt in twintig landen aan natuurbehoud.

In Nederland heeft A Rocha in een groot deel van het land kleinschalige projecten. Lokale groepen adopteren natuurgebieden en dragen zorg voor het beheer.

Meer informatie: www.arocha.nl.

"Mijn diepgevoelde eerbied voor de schepping wordt telkens nog groter wanneer ik het wonder van een zonsopgang of de schoonheid van de maan aanschouw"

Mahatma Gandhi

26 Mantra zingen

Inleider: mevr. Marja Wijnhorst
Data en tijd: woensdag 21 februari, 21 maart en 18 april om 19.45 uur
Plaats: Vredehorst
Contactpersoon: Tineke Kombrink tel. (0528) 271441
e-mail: kombrink.t@kpnmail.nl

Mantra's zijn eenvoudige, korte liederen die almaar herhaald worden. Door het zingen van de wijsheidsteksten uit verschillende geloofstradities kunnen de woorden diep doordringen. De melodieën zijn eenvoudig en zangervaring is niet nodig. Er is ruimte om op de melodie te improviseren zodat spontaan meerstemmigheid kan ontstaan.

Er wordt gezongen vanuit de visie op zingen van Jan Kortie. Hij zegt: "Onze ziel wil zingen en ons zingen wil ruimte, wil adem, wil bezieling en leven. Alleen jij met jouw stem zijn nodig". Iedereen die het fijn vindt om te zingen is dus welkom. Elke stem mag er zijn en gehoord worden, zonder oordeel over de kwaliteit.

We beginnen de avond met het aanleren van een aantal mantra's. We wisselen het zingen van deze mantra's af met momenten van stilte. Ieder lied kan dan ontstaan uit de stilte en daar ook weer in terug keren. Het gaat deze avonden vooral om de beleving van jÓuw zingen en het samen zingen. Dit alles in een sfeer van respect en aandacht, lichtheid en plezier. Hoe meer mensen er zijn hoe rijker de samenklank. De enige limiet is dus de beschikbare plaatsen. Kom en zing je warm.

Marja Wijnhorst is lid van de Oosterkerk en is regelmatig muzikaal betrokken bij de kerkdiensten door middel van zang, gitaar, dwarsfluit of piano; ze is een gedreven amateur. Zij kwam in aanraking met het mantra-zingen in Taizé en later bij Jan Kortie. Het meditatieve zingen heeft voor haar een meerwaarde doordat de inhoud en het gevoel bij tekst en klank belangrijker is dan de zangkwaliteit. Deze manier van zingen komt in onze kerken niet veel voor en daarom hoopt zij veel mensen hiermee kennis te laten maken.

"Ik zou willen zingen zoals de vogels zingen, zonder na te denken wie er luistert of wat ze ervan vinden"

Marja Wijnhorst

Gerda Zomer: 'Leeftocht verrijkt alleen maar'

Al jaren is Gerda Zomer bij Leeftocht betrokken. 'Toen ik in 1986 in Hoogeveen kwam wonen, ben ik eigenlijk meteen voor de toerustingscommissie, van waaruit Leeftocht is ontstaan, gevraagd', blikt Gerda terug. 'In tegenstelling tot nu werd dat destijds nog per wijk georganiseerd. Iedere wijk had zijn eigen programma.'

'Ik bezocht trouwens ook wel geregeld de activiteiten van andere wijken hoor', haast Gerda zich te zeggen. 'Ik heb zelfs nog een periode in het jeugdwerk gezeten, maar ik merkte dat ik daar op een gegeven moment steeds minder affiniteit mee had. Toen heb ik Leeftocht weer opgepakt en dat vind ik nog steeds hartstikke leuk. Het mooie hieraan vind ik dat het heel breed wordt aangeboden. We bieden zelfs onderwerpen aan die vroeger absoluut niet konden', grinnikt ze.

'In het verleden was het toch ondenkbaar dat je naar de film ging? Nu bieden we dat gewoon in ons programma aan. Heel bizar eigenlijk, maar ik vind het wel een goede ontwikkeling dat we als Leeftocht met onze tijd meegaan. Alhoewel er in het verleden ook wel eens dingen anders verlopen zijn dan we bedoeld hadden, zoals het bezoek van dominee Klaas Hendrikse en Jan Siebelink. Dat heeft wel wat stof doen opwaaien. Dat kun je vooraf niet altijd even goed inschatten.'

Voor elk wat wils

'Je zou Leeftocht kunnen zien als een grote knapzak vol onderwerpen. Er zit voor elk wat wils in. Je kunt er je horizon verbreden, van gedachten wisselen, kennismaken met andere meningen en visies. Het verrijkt alleen maar. Daarnaast vind ik het ook elke keer weer een leuke uitdaging om mee te werken aan een leuk en gevarieerd programma. Dit jaar heb ik het idee voor de lezing van priester Kees Maas voorgedragen. Hij stond in 2014 ook al op het programma met zijn lezing over de Emmaüsgangers en deze keer komt hij vertellen over 'Ontmoeting bij de Bron'. Ik ben altijd op zoek naar nieuwe onderwerpen. Daarbij laat ik me verrassen wat er op mijn pad komt. Het moet iets zijn wat me raakt. Soms vind ik een mooi onderwerp in Trouw of lees ik een boeiend artikel als ik bij mijn ouders het Gezamenlijk Zondagsblad, een kerkblad voor de PKN van Drenthe en Overijssel, doorblader. Of ik hoor via familie en vrienden uit andere plaatsen

over interessante onderwerpen bij de toerustingscommissie bij hen.'

Hoogtepunten

Als Gerda terugkijkt op haar jaren bij Leeftocht, zijn er voor haar verschillende onderwerpen die haar echt geraakt hebben. 'Bijvoorbeeld in 2007 toen twee mannen een diavoorstelling met muzikale begeleiding over de Schepping gaven. Dat was zo'n bijzondere bijeenkomst!' Gerda pakt een ordner van de tafel naast haar waarin ze alle programma's van de afgelopen jaren heeft bewaard. 'Oh ja, dit was ook zo bijzonder!', vertelt ze vol passie. 'Een bezoek aan de Russisch Orthodoxe kerk in Groningen. Daar ontmoette ik een vrouw. Haar moeder, een Russische, was tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland terechtgekomen. Zij maakte daar voor het eerst de roots van haar moeder, die inmiddels niet meer leefde, mee. Dat was zo ontroerend! En ook de ontdekking dat die kerk daar was, zo dichtbij, terwijl haar moeder dat nooit geweten had. Daar kan ik nog steeds van volschieten', bekent Gerda terwijl ze snel een traan wegveegt. 'Oh ja, en dit was ook superleuk', herpakt ze zich snel. 'Bijbels culinair koken met dominee Han Wilmink. Dat was echt super! Eigenlijk waren er nog veel meer hoogtepunten, zoals de hipste non van Nederland, pelgrimeren en bibliodrama. Eigenlijk te veel om op te noemen. Dit seizoen spreken mij bijvoorbeeld het wandelen in Jorwerd, trouwen door de eeuwen heen, liberaal christendom en persoonlijke geloofsverdieping aan. En de lezing over vergeving. Dat wordt een heel aangrijpende avond, dat weet ik nu al, maar ik ga er wel heen!'

Weet u een boeiend onderwerp dat zich leent voor het programma voor Leeftocht of wilt u misschien zelf meedenken in de commissie? U bent van harte welkom.

27 Symbolisch bloemschikken

Inleiders: mevr. Carla Schonewille
dhr. Hugo de Ruiter
Data en tijd: dinsdag 20 maart om 14.00 uur
woensdag 21 maart om 19.00 uur
Plaats: Herman Bavinckhuis
Kosten: € 10,-
Contactpersoon: Akke Bouwhuis tel. (0528) 275659
e-mail: wouterenakke@home.nl

Symbolisch bloemschikken is op een bijzondere manier naar bloemen kijken, en de betekenis van kleuren, lijnen en de vormen van bloemen leren kennen. We maken een

paasschikking. De 40 dagentijd is een tijd van in beweging komen, van de ene mens naar de ander. En in verbondenheid met u zoeken we licht, er wordt uitleg gegeven over de vormen van symboliek.

De eigen bijdrage is € 10,-; u krijgt daarvoor de meeste materialen. Neem wel zelf groen (buxus en klimop) en een mesje mee.

"Bloemen zijn langs elk pad te vinden, doch niet ieder weet er een krans van te vlechten"

Anastasius Grün, pseudoniem van Graaf Anton von Auersperg,
Oostenrijks dichter

28 Paastijd: Tijd voor inkeer

Spreker/
begeleider: mevr. Marrie van de Kamp-van Caspel
Datum: dinsdag 20 maart om 20.00 uur
Plaats: Goede Herderkerk
Contactpersoon: Phia Schonewille tel. (0528) 221215
e-mail: henk.phia.schonewille@kpnmail.nl

Het kerkelijk jaar is in verschillende fases verdeeld en begint op de eerste dag van advent en eindigt op de laatste dag van het kerkelijk jaar, de Eeuwigheidszondag. Na Kerst volgt op 6 januari het feest van de verschijning van Christus, namelijk Epifanie. Er wordt vervolgens 40 dagen geteld als de voorbereidingstijd voor Pasen. In deze perioden, is het goed om als christen stil te staan bij het lijden en de opstanding van Jezus Christus.

Voor het liturgisch bloemschikken kan dit een mooie periode zijn om met de betekenis van bloemen een schikking te maken. De kleur gedurende deze weken: paars, van inkeer, van boete en berouw.

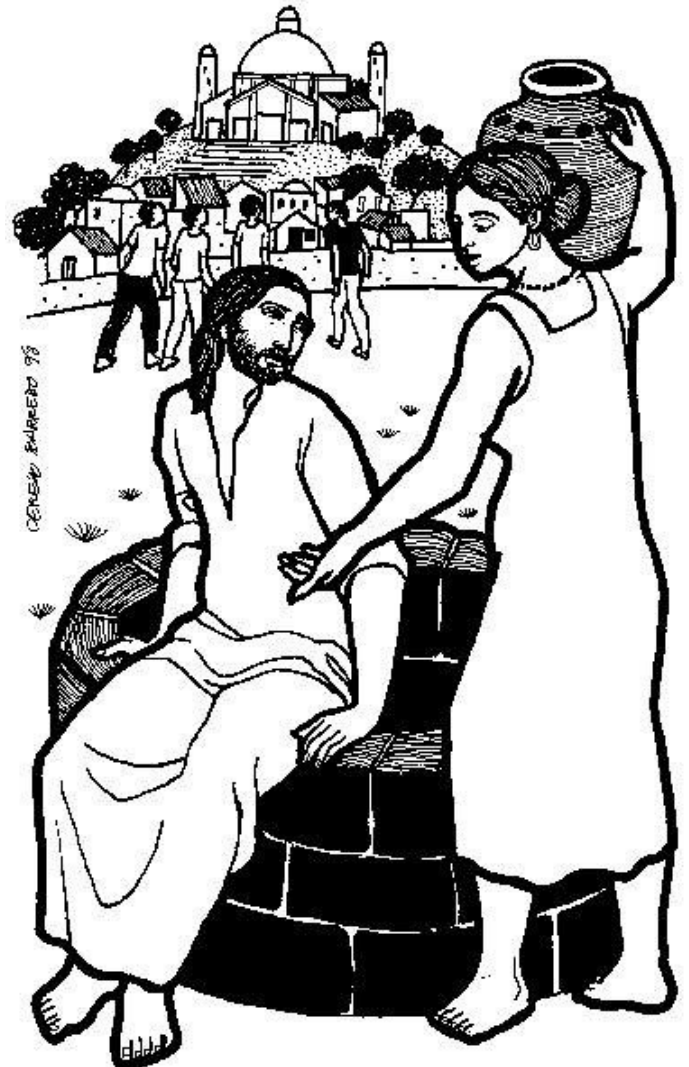
Al eeuwenlang wordt in de Paasnacht Psalm 42 gelezen - een prachtig lied om in bloemwerk uit te beelden.

Na de pauze vervolgen we met een Paasviering waarbij het Bijbelverhaal uit Mattheus wordt gevolgd, ondersteund met gedichten en liturgisch bloemwerk over het Paasgebeuren.

Het kerkelijk jaar wordt de eeuwen door gesierd met kleuren, de zogeheten kleuren van het kerkelijk jaar. Ook daar wil ik je iets van vertellen.

Leeftocht nodigt je van harte uit om samen de Paasliturgie te vieren:

'Samen op weg naar Pasen'.

"Alleen via het pad van de nacht bereikt men het ochtendgloren"

Kahlil Gibran

Aanmeldingsformulier

AANMELDEN: hoe, waar en wanneer

Aanmelden voor deelname **uitsluitend** via de website leeftocht.pknhoogeveen.nl of via het aanmeldingsformulier hiernaast.

1. via de website leeftocht.pknhoogeveen.nl

Op de website leeftocht.pknhoogeveen.nl kunt u de onderwerpen nog eens nalezen.

Ook kan hier de laatste informatie over het onderwerp gevonden worden. Bijvoorbeeld wanneer een avond is geannuleerd of verplaatst.

Verder vindt u er ook het digitale aanmeldformulier. Dit formulier kunt u invullen tot en met zondag 24 september.

2. via het formulier

Het aanmeldingsformulier kunt u op **17 en 24 september inleveren in de kerkgebouwen** tijdens de diensten. Het kan ook **vóór 24 september ingeleverd worden bij het kerkelijk bureau**, Stoekeplein 4, of bij een van de contactpersonen die bij de onderwerpen staan vermeld.

Als u een e-mailadres hebt, wilt u dat dan ook vermelden?

Er is een kalenderoverzicht opgenomen in dit programmabladd, u kunt daarop aangeven, waarvoor u zich hebt aangemeld.

U wordt dus verzocht zelf bij te houden waarvoor u zich hebt opgegeven en op welke avond de bijeenkomst plaats vindt.

Geen bericht is goed bericht: zonder tegenbericht rekenen we graag op uw komst!!

Het is voor de inleiders bijzonder prettig als degenen, die zich hebben opgegeven, ook komen.

Als u onverhoopt toch een bijeenkomst moet missen, wilt u zich dan tijdig afmelden bij de contactpersoon.

Heeft u een auto beschikbaar voor een groepsactiviteit of kunt u bijvoorbeeld helpen bij het koken van een maaltijd? Geef het hieronder aan met het activiteitsnummer erbij. Uw hulp wordt zeer op prijs gesteld:

.....
.....

De heer / mevrouw / familie

Voorletter(s) / voornaam / voornamen: _____

Achternaam: _____

Straat: _____ Huisnummer: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Telefoon: _____

E-mail: _____

Activiteit:

Aantal personen

1. Startmiddag : Kom naar voren! 500 jaar protestantisme

2. Een weg om te gaan, over God en je eigen leven

3. Het evangelie van het Koninkrijk

4. Doornse levenskunst, mooi, goed en waarachtig leven.

5. Als het kwaad goede mensen treft

6. Bijbellezen op de morgen

7. Kleaster-kuier (Kloosterwandeling) in Jorwert

8. 'Ontmoeting bij de Bron'

9. Met LUTHER aan tafel

10. Paulus, toen en nu

11. Erasmus versus Luther

12. Verbeelding, over de relatie tussen religie en poëzie

13. Ontmoetingen: 'verder na verlies'

14. 'De metafoer van Paulus'

15. 'Kijk op Islam, Bijbel en Koran'

16. Vergeving - Vrij zijn

17. De niet-westerse Jezus

18. Engelen schilderen

19. Het traject der dankbaarheid

20. Film AMOUR, voltooid leven

21. Een kijkje in het leven van een hulpverlener in Roemenië

22. Klaar met het leven? Lof der onvolmaaktheid

23. Trouwen door de eeuwen heen.

24. God en de bijbel volgens Liberaal Christendom

25. Hoort zorg voor de schepping bij het Christelijk geloof ?

26. Mantra zingen

27. Symbolisch bloemschikken

28. Paastijd: Tijd voor inkeer.

Aanmeldingsformulier inleveren

Kerkgebouw	Adres	Telefoon
Vredehorst	Zuidwoldigerweg 32	(0528) 263 966
Oosterkerk	Leeuweriklaan 35	(0528) 233 363
Goede Herderkerk	Middenweg 14	(0528) 264 028
Hoofdstraatkerk	Stoekeplein 4	(0528) 230 471

Voor zinvol surfen:

www.bijbelencultuur.nl
www.bijbel.net
www.willibrordbijbel.nl
www.statenvertaling.net
www.psalmboek.nl
www.boodschapaneelkaar.nl
www.zinweb.nl
www.vrijzichtmagazine.eu
www.spiritualiteit.nl
www.zielgaattevoet.nl
www.protestant.nl
www.pkn.nl
www.ikonrtv.nl

www.chroom.net
www.idagerhardt.nl
www.andredroogers.nl
www.studiekringdrewermann.nl
www.kruislinks.nl
www.fritsdelange.nl
www.riniealtena.com
www.bertaltena.com
www.kindengeloof.nl
www.wapenveldonline.nl
www.gelovenin nederland.nl
www.geloofinjeleven.nl
www.volzin.nu

OKTOBER 2017

- 4 Een weg om te gaan, over God en je eigen leven (2)
- 8 STARTMIDDAG (1)
- 10 Het evangelie van het Koninkrijk (3)
- 12 Doornse levenskunst, mooi, goed en waarachtig leven (4)
- 17 Als het kwaad goede mensen heeft (5)
- 18 Een weg om te gaan, over God en je eigen leven (2)
- 18 Bijbellezen op de morgen (6)
- 19 Kleaster-kuier (Kloosterwandeling) in Jorwert (7)
- 26 'Ontmoeting bij de bron' (8)
- 30 Met LUTHER aan tafel (9)

NOVEMBER 2017

- 1 Een weg om te gaan, over God en je eigen leven (2)
- 6 Paulus, toen en nu (10)
- 7 Erasmus versus Luther (11)
- 8 Verbeelding, over de relatie tussen religie en poëzie (12)
- 9 Doornse levenskunst, mooi, goed en waarachtig leven (4)
- 9 'De metafoer van Paulus' (13)
- 13 Paulus, toen en nu (10)
- 14 Het evangelie van het Koninkrijk (3)
- 15 Bijbellezen op de morgen (6)
- 15 Verbeelding, over de relatie tussen religie en poëzie (12)
- 16 'Kijk op Islam, Bijbel en Koran' (14)
- 20 Paulus, toen en nu (10)
- 21 Vergeving - Vrij zijn (15)
- 22 Een weg om te gaan, over God en je eigen leven (2)
- 22 Verbeelding, over de relatie tussen religie en poëzie (12)
- 23 De niet-westerse Jezus (16)
- 29 Een weg om te gaan, over God en je eigen leven (2)
- 30 Doornse levenskunst, mooi, goed en waarachtig leven (4)

DECEMBER 2017

- 11 Engelen schilderen (17)
- 12 Het evangelie van het Koninkrijk (3)
- 13 Een weg om te gaan, over God en je eigen leven (2)
- 13 Bijbellezen op de morgen (6)

JANUARI 2018

- 9 Het evangelie van het Koninkrijk (3)
- 10 Bijbellezen op de morgen (6)
- 11 Het traject der dankbaarheid (18)
- 15 Film AMOUR, voltooid leven (19)
- 16 Een kijkje in het leven van een hulpverlener in Roemenië (20)
- 22 Klaar met het leven? Lof der onvolmaaktheid (21)
- 25 Het traject der dankbaarheid (18)
- 25 Trouwen door de eeuwen heen (22)

FEBRUARI 2018

- 7 Bijbellezen op de morgen (6)
- 13 Het evangelie van het Koninkrijk (3)
- 14 Ontmoetingen: 'verder na verlies' (23)
- 15 God en de bijbel volgens Liberaal Christendom (24)
- 20 Hoort zorg voor de schepping bij het Christelijk geloof (25)
- 21 Mantra zingen (26)
- 22 God en de bijbel volgens Liberaal Christendom (24)

MAART 2018

- 7 Bijbellezen op de morgen (6)
- 13 Het evangelie van het Koninkrijk (3)
- 14 Ontmoetingen: 'verder na verlies' (23)
- 20 Symbolisch bloemschikken (27)
- 20 Paastijd: Tijd voor inkeer (28)
- 21 Symbolisch bloemschikken (27)
- 21 Mantra zingen (26)

APRIL 2018

- 18 Ontmoetingen: 'verder na verlies' (23)
- 18 Mantra zingen (26)

MEI 2018

- 9 Ontmoetingen: 'verder na verlies' (23)

God is een toevlucht in de nacht

naar 'Martin Luther, Ein feste Burg ist unser Gott'
melodie Wittenberg 1533

God is een toevlucht in de nacht,
een rotsvast onderkomen,
waar hij ons als een vader wacht,
waar trouw en liefde wonen.

Al wordt het belaagd
door vlammen van haat,
door leugens en smaad,
gekonkel en verraad,
de liefde zal niet wijken.

2 (=4)

Het woord van God trotseert de tijd
en doet ons vast geloven
dat hij ons met zijn liefde leidt.

Zo komen wij te boven
de dagen van strijd,
van schuld en verwijt.

Zijn woord maakt ons vrij.
Het brengt ons dichter bij
zijn koninkrijk van vrede.

René van Loenen, 18 april 2016

“Kun je een lied schilderen?”

Jeltje Hoogenkamp begon eraan: de dertien liederen van Maarten Luther uit het liedboek van 2013.

Ze liet zich steeds door een regel eruit inspireren.

Zo ontstonden dertien meditatieve schilderijen die de kordate kracht van Luthers taal overbrengen naar een bespiegelend niveau.

Dit schilderij is één van deze schilderijen met de titel: “God is een toevlucht in de nacht”, naar aanleiding van het lied “een vaste burcht is onze God”.

Deze expositie trekt in 2017 door Nederland en is onderdeel van het reformatie-jubileum.

Jeltje Hoogenkamp werd geboren in 1946 in Sneek, ze volgde haar opleiding aan de Gerrit Rietveld academie te Amsterdam.